

תפקידי קציני מפקדת קצין קשר ראשי, 1950 ליקט: אל"ם בדימוס דניאל רוזן

בקיץ 1949, לקראת סיום מלחמת העצמאות, הגיע סד"כ צה"ל לכ-110,000 חיילים, כ-15 אחוזים מאוכלוסיית המדינה בתחילת 1949.

בתום המלחמה שוחררו מרבית חיילי צה"ל. צה"ל עבר למבנה של שש חטיבות סדירות ושמונה חטיבות מילואים. הוקמו שלושה פיקודים מרחביים: צפון, מרכז ודרום. באוקטובר 1949 צומצם חיל הקשר ל-900 איש. בשנת 1950 מנה חיל הקשר 1,160 חיילים וקצינים בשירות סדיר.

קווי היסוד של הצבא שלאחר מלחמת העצמאות התבססו על 'הנחת יסוד' שהחל תהליך התגבשות שלום עם מדינות ערב. הנחה זו היוותה אבן יסוד בתפיסה שראתה בביטחון השוטף את הבעיה העיקרית של צה"ל בשנים הקרובות. הפתרון הארגוני לבעיה היה באמצעות הפיקודים המרחביים והמחוזות, תוך קיום צבא סדיר קטן, שיכשיר ויאמן את כלל מערך המילואים של צה"ל לעת מלחמה.

השנים ממלחמת העצמאות עד מלחמת סיני היו 'שבע השנים הרזות' של צה"ל. מדינת ישראל הצעירה הייתה במצוקה כלכלית קשה. העדיפות הלאומית הייתה קליטת עלייה המונית, אספקת מצרכים בסיסיים, דיור ותעסוקה. התקופה, ש'זכתה' לכינוי 'תקופת הצנע', התאפיינה בהקצאת משאבים מצומצמים לנושאי ביטחון. המדינה הצעירה אימצה בפברואר 1952 תכנית חירום כלכלית,¹ שקיצצה עוד יותר במשאבים שהוקצו לביטחון, הצבא הסדיר צומצם לשלוש חטיבות סדירות (שתי חטיבות רגלים וחטיבת שריון אחת). צה"ל פעל בתנאי משבר תקציבי מתמשך.

חיל הקשר עבר אז תמורות משמעותיות. הקשר"ר יצחק אלמוג (ורצמן) הוביל תהליך של מעבר מדפוסי פעילות שאפיינו את שירות הקשר ב'הגנה' לדפוסי פעילות שהתאימו לצבא, והניח יסודות לפיהם פועל חיל הקשר והתקשוב עד ימינו אלה. מוסדו תורות תפעול קשר, מקצועות קשר, הכשרת כוח אדם וקידום חוגרים וקצינים, נקבעו תקנים לכוח אדם ולאמצעים. מוסד מערך אימונים ותרגילים ברמת היחידה והעוצבה, פותחה מערכת טלפרינטרים ענפה ויוצרו רכבי הקשר הייעודיים הראשונים.

מפקדת קצין קשר ראשי דאז הייתה מפקדה מצומצמת וממוקדת. המסמך המצורף, כנראה משנת 1950, מגדיר את תפקידי הקצינים במפקדת קצין קשר ראשי – הגדרות פשוטות, ברורות ומעשיות.²

¹ במסגרת תכנית החירום הכלכלית הונהג משטר קיצוב, שכונה 'צנע'.

² ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון 363-78/1953.

הגדרת חפיקי קצין מפקדת

קצין קטר ראשי

1. חפיקי סגן קצין קטר ראשי וקצין בצוע.
2. חפיקי קצין-הסליסות.
3. חפיקי קצין המבצעים והדרכה.
4. חפיקי קצין ציוד קטר ואפסנאות כללית.
5. חפיקי מפקד יחידת הסדרות והבטיס.
6. חפיקי קצין הסלפונים.
7. חפיקי קצין מודיעין ובטחון.
8. חפיקי קצין מרכזי קטר.
9. חפיקי קצין האלחוט.
10. חפיקי קצין הקטר לתומחנות ומרגמות כבדות.
11. חפיקי קצין הקטר ליחידות סריון.

תפקידי סגן קצין קשר ראשי וקצין בצוע

1. יועץ ועוזר של קצין קשר ראשי, ובהעדרו ממלא מקומו וממלא את התפקידים שהוטלו על קצין הקשר הראשי בהתאם להוראות הפקוד העליון.
2. כראש מטה הנר מתאם את עבודת קציני המטה ומפקח על בצוע העבודה על ידו.
3. מטפל בבעיות שאינן קשורות באופן ברור לאחר מקציני המטה ומכוון אותן בהתאם לחלוקת העבודה במטה.
4. מרכז את הדברים הדורשים החלטות עקרוניות או קביעת קו עבודה ומביאם בפני קצין הקשר הראשי להחלטתו.
5. מוציא הוראות לקציני המטה וליחידות הנמצאות תחת פקודו היסיר של קצין הקשר הראשי לסם הבהרת הדירקטיבות של קצין הקשר הראשי.
6. מדריך לקצין הקשר הראשי על עבודת המטה ועל הנעשה ביחידות הקשר בכל יחידות הצבא כולל היחידות הארציות.

תפקידי קצין השלישות

1. מייצג את קצין הקשר הראשי בפני מחלקות אכא הסונות.
2. מטפל בענייני כח האדם כדלקמן: -
(א) האנשים הסייכים לחיל הקשר (כולל אנשים שאינם בעלי מקצוע קשר אלא מועסקים בתפקידים כלליים ביחידות החיל) - מטפל בהעברות, העלאות, סחרורים, מנויים והגבורות וכו'.
- (ב) האנשים שאינם סייכים לחיל הקשר - מטפל בהגבורות והעברות בלבד.
3. מקיים רסום של אנשי חיל הקשר לסוגיהם בהתאם להוראות הסונות של קצין הקשר הראשי (הערה: קצין הקשר הראשי יקבע מאיזה סוג אנשים ברצונו רסום מדויק, ולאיזה סוג רסום סטטיסטי בלבד).
4. מטפל בעתודות החיל (הוראות מיוחדות תקבענה לכך באם רסום מדויק או רסום סטטיסטי בלבד).
5. מתכנן בעגיון כח האדם בהתאם לדירקטיבות של קצין הקשר הראשי או קצין המבצעים.
6. מטפל בדרוג המקצועי של אנשי הקשר ומקיים פרטיסיה מקצועית אישית.
7. אינו מטפל בבעיות האישיות של אנשי הקשר ביחידות אלא בה במדה שבעיות אלה דורשות את טפולו של קצין הקשר הראשי. במקרה זה ירכז את הבעיות, את החומר הפרוך בהן ויביאן בפני קצין הקשר הראשי להחלטתו.
8. מקיים תמונה מעודכנת של תקני כח האדם של כל יחידות הקשר (כולל גרודי חיל רגלים, חותחנים וכו'), ימצבת היחידות בהסוואה לתקנים. הנ"ל מבחינת אנשי מקצוע ובעלי תפקידים כלליים.
9. מכין את תקני כח האדם בהתאם לדרישות האופרטיביות המונחות על ידי קצין המבצעים ובהתאם לסיאי כח האדם סיקבעו.
10. אחראי לארגון המנהלתי הפנימי של המטה.
11. מטפל בכל ענייני האזרחים של החיל דהיינו - אסור העסוקתם בהתאם לסיא ביחידות הארציות הסונות, קביעת דרגות הסכר ופקוח על עבודתם (יבטית את הסדר המתאים לרסום האזרחים בכל היחידות).

פנימי ארעי.

קצין המבצעים והדרכה

1. קצין המבצעים והדרכה הנו אחראי על הפונקציות המטפלות בארגון יחידות הקשר, קביעת קו פעולתן ואימונן לשם מלוי חפקידן בזמנים רגילים ובזמן קרבות ובתכנון הקשר הארצי המנהלתי והאופרטיבי לכל מקרה שלא יהיה.
2. יפקח על בצוע ההוראות והדירקטיבות המוצאות על ידי מטה זה בעניני הפעלת קשר ובעניני אמונים והדרכה.
3. מכין את הוראות הקבע לקשר.
4. מכין את חכניות הקשר המתאימות לתכניות המטה הכללי (בהתאם לתכנון שיעטה לפעולות יזומות שלנו ופעולות אפשריות של האויב).
5. מתכנן את גיוס העתודות, אמונן וכו'.
6. מקיים תמונה מעודכנת אל מחקני קשר צבאיים ואזרחיים.
7. מוציא דירקטיבות מתאימות לבניית חקני כח האדם וציוד הקשר.
8. מפרט דירקטיבות לקביעת הדרכת הקשר ביחידות בהתאם לדירקטיבות של מה"ד על חפקידי יחידות אלה וצורת הפעלתן.
9. מקיים תאום עם חיל האויר וחיל הים ומתכנן את הקשר המבצעי עם חילות אלה.
10. מפקח על יחידות הקשר הארציות של החיל דהיינו - יחידת מרכזי הקשר ויחידת הסלפונים הארצית ופלוגת המטה הכללי.
11. מתכנן שיטות קשר ומתאימן לצרכי הצבא.
12. מכין את החומר ההדרכתי למקצועות הקשר הסונים ולציוד הקשר בתאום עם מפקד מרכז הסכני.
13. מייצג את קצין הקשר הראשי בפני מחלקות אגם/מבצעים, תכנון, מטה, מה"ד.

כללי. -

לשם בצוע חפקידים הנ"ל המוטלים על קצין המבצעים והדרכה יועמדו לרשותו הקצינים הבאים: -

1. קצין עוזר לעניני תכנון.
2. קצין עוזר לעניני הדרכה.
3. קצין עוזר לעניני קשר (Communications officer).

קצין הקשר עם מה"ד יהיה המגע מתמיד עם קצין המבצעים והדרכה על מנת שיאפשר לו לקבל תמונה מעודכנת מהתפתחות האמונים ביחידות הצבא והדירקטיבות הוצאות על ידי מה"ד ועל מנת שקצין הקשר יוכל לתת תמונה מעודכנת לראש מה"ד על הנעשה בסטת התכנון והדרכה במטה זה וכיחידת החיל.

קצין ציוד קשר ואפסנאות כללית

1. מייצג את קצין הקשר הראשי בפני מחלקות אגא.
2. מתכנן את חקגי ציוד הקשר לכל יחידות הצבא בהתאם לדוקטרינה האופרטיבית שתנחן על ידי קצין המבצעים.
3. מתכנן את חקגי הציוד הכללי עבור יחידות הקשר בצבא הדרוש להן לבצוע חפקידן כיחידות קשר (הכוונה היא רכב, חלבושת, משק, ציוד אופטי וכו').
4. מתכנן ומפקח על בצוע הרכישה החסנה והוצאת ציוד קשר בתאום עם קצין המבצעים.
5. אחראי לכל עניני הכספים הקשורים ברכישת ציוד קשר ועבודות הנעשות בנדון זה על ידי גורמי חוץ או פנים (גורמי חוץ - הכוונה לבחי מלאכה הן אזרחיות והן צבאיות, גורמי פנים - הכוונה למעבדות מרכזיות). מקיים את הקשר עם אגף הקניות של משרד הבטחון.
6. מתכנן ומקיים מחסנים דורביים בהתאם לתכנון של המטה הכללי ובתאום עם קצין המבצעים.
7. קובע את שיטת הספקת הקשר ליחידות, דרגי התקונים והחלפת ציוד בתאום עם מפקד מרכז הטכני.
8. קובע את העדיפות בהכנת והוצאת ציוד קשר בתאום עם קצין המבצעים.
9. קובע את המלאי של ציוד הקשר ואת הציוד שיקבע כפסולת בתאום עם מפקד מרכז הטכני.
10. מטפל בעניני אכסון, רכב וציוד של היחידות הארציות (אינו מטפל בהספקת הציוד הנ"ל כי אם קובע את חלוקתו ומקיים את הקשר עם מחלקות המטה הכללי הנוגעות בדבר).
11. מוציא פקודות קשר מנהלתיות (בתאום עם קצין המבצעים וקצין הסלישות) הנוגעות לציוד קשר.
12. מפקח ומודא על בצוע הוראות מטכל אגא על ידי יחידות הקשר הארציות.
13. מפרסם הוראות קבע בקשר להחסנת ציוד קשר והטיפול בו בתאום עם מפקד מרכז הטכני (או קצין האלקטרוניקה של המטה).
14. מנהל רסום מדויק של ציוד הקשר ביחידות במחסנים.
15. מקיים תמונה מדויקת ומעודכנת של הציוד הנמצא ביחידות ובמחסנים בהטואה לתקני הציוד המתפרסמים בחטוב עליו לקחת בחסכון תמיד את יחידות העתודה בהתאם לתקן מלא.

מפקד יחידת השרותים והבסיס.

1. מפקד אדמיניסטרטיבי של כל היחידות החונות בבסיס ושל יחידות הקשר הארציות שאינן מהוות יחידות חשבון והיגון מסופחות ליחידות אחרות.
2. מפקד בכל המובנים על אנשי יחידת השרותים.
3. בבצוע חפיקיו כמפקד אדמיניסטרטיבי בלבד עליו להחיעץ עם מפקדי היחידות או עם קציני המטה בכל הדברים הנוגעים בענייני חופשות והעלאות בדרגה.
4. הינו בכל סמכות שפוטית של מגד לגבי כל היחידות הקשורות אליו באופן אדמיניסטרטיבי.
5. הינו אחראי לרכב כל היחידות הקשורות אליו מבחינה אדמיני-סטרטיבית. הינו מפקח מבחינה טכנית בלבד (דרך קצין מחבורה) על הרכב של כל היחידות האציות של חיל הקשר. אינו מוסמך להעביר רכב מיחידת ליחידה.
6. יפקח על כל בעלי דרגות אחרות של מטה החיל מבחינת החיצבותם לעבודה (כולל: אזרחים) והינו מפקדם ב כל העניינים האדמיני-סטרטיביים.

תפקידי קצין טלפונים

1. יועץ לקצין הקשר הראשי ולמטהו בכל בעיות הקשר הקוי.
2. מייצג את קצין הקשר הראשי בפני הנהלת הדואר הכללי של המדינה.
3. אחראי עבור מערכות הקשר הקוי, האזרחי וקשר קוי שדה שבשמוס הארצי של הצבא.
4. מפקד בחוקף תפקידו על יחידות הטלפונים הארציות.
5. משמש כקצין מקשר עם קציני הטלפונים של חיל האוויר וחיל-הים.
6. מייצג את קציני האפסנאות בפני רשויות הדואר בענייני כביסות ציוד טלפוני, שכירות ותשלום עבור בצוע עבודות בצבא.
7. עורך את תכניות הקשר הקוי הארצי לאור הדריסות האופרטיביות והמנהליות ומפקח על בצוען.
8. מיעץ לקצין המבצעים והדרכה בענייני הדרכת אנשי טלפונים ובענייני הכנת תקנים על מנת לאפשר לו לתח את הדירקטיבות המתאימות לקצין האפסנאות וקצין השליסות בהכנת תקני ציוד ותקני כח האדם לעבודת הטלפונים ביחידות הצבא.
9. מכוון את הנצול המלא של אמצעי הקשר הקוי האזרחי לצרכי הצבא.
10. מבקר את החשבונות המוגשים על ידי הדואר הכללי עבור רכישות שכירות ועבודות שבוצעו על ידם לפני העברתם לתשלום למשרד הבטחון.
11. מיעץ לקצין השליסות בקשר לבעיות כח האדם של יחידות הטלפונים הארציות ואנשי טלפונים ביחידות אחרות.

תפקידי קצין מודיעין ובטחון

1. מייצג את קצין הקשר הראשי בפני אגס/ממ"ן ומקיים את הקשר עם מחלקות ממן השונות בסמו.
2. מטמם בקצין בטחון כללי לכל היחידות הארציות של חיל הקשר.
3. מטמם בקצין מודיעין של מטה זה (יש לחשוב את תפקידיו בחוקף תפקיד זה כמקבילים לתפקידי קצין מודיעין חטיבתי).
4. קשור בכל הפעולות והיחידות המטפלות בדברים הבאים: -
 - א. סבירת כתבי הסתר של האויב וגלויי תחנותיו השונות.
 - ב. קליטת תסודות האויב.
 - ג. פקוח על רכחות האלחוט של הצבא על מנת לאפשר גלויי עברות חוקי בטחון קשר וכל חוקים אחרים הקשורים בזה.
 - ד. בדיקת ציוד קשר של האויב בתאום עם מרכז הטכני.
 - ה. סדור והפצה ידיעות ומברקים מזויפים לאויב בתאום עם אגס/ממ"ן.
 - ו. הפרעות לסדורי התעמולה של האויב בתאום עם אגס/ממ"ן.
5. מכין ומוציא הוראות מתאימות לפרטום על ידי המוסדות המוסמכים על מנת להבטיח את בטחון הקשר.
6. מכין ומחלק ומנהל רטום של הקודים וטיפות כתבי הסתר השונות.
7. מאמן את האנשים המתאימים עבור היחידות למלוי התפקידים הנזכרים לעיל בתאום עם קצין ההדרכה.
8. ממליץ על הציווד המיוחד מדרום לסם בצוע העבודות הנ"ל בפני קצין האפסנאוח.
9. מנהל את יומן המלחמה או כל יומן אחר דומה לו סיקבע על ידי המטה הכללי.

תפקידי קצין מרכזי קשר

1. בחוקף תפקידו משמש כמפקד יחידת מרכזי קשר ארצית.
2. יועץ לקצין הקשר הראשי ולמטהו בכל הנוגע לעבודת משרד קשר וקשר רצים.
3. מפקח בשם המטה על עבודת משרדי הקשר בחטיבות (מרכזי-קשר במפקדות מהווים חלק מרשת מרכזי הקשר).
4. מסיים קשר עם קציני חיל האוויר וחיל הים האחראים למערכות קשר מגבילות בחילות אלה.
5. מקים בשחורף פעולה עם קצין האלחוט וקצין הטלפונים את אמצעי הקשר להעברת דואר מברקים, הקשור בעבודת מרכזי-הקשר, ואחראי להפעלת אמצעים אלה.
6. מיעץ לקצין המבצעים והדרכה בכל הנוגע לאמון עובדי משרד קשר ורצים ממונעים.

תפקידי קצין האלחוט.

1. מיעץ לקצין הקשר הראשי ומטהו בכל הנוגע לקשר אלחוטי (כולל מורס וטלפרינטר).
2. מיעץ לקצין המבצעים והדרכה בכל הנוגע לאמון עובדי אלחוט וטלפרינטר.
3. מפקח על רשתות האלחוט בצבא.
4. מתאם את הקשר האלחוטי עם חיל האוויר, חיל-הים, משטרת ישראל.
5. אחראי לקביעת התכנים לכל יחידות הצבא ומגני הקריאה והזהוי.
6. ממליץ בפני קצין מבצעים והדרכה על שפורים ושינויים בשיטות הקשר האלחוטי והטלגרפי.
7. מיעץ לקצין השלישות בכל הנוגע להעברות אלחוטאים ועובדי טלפרינטר.
8. מיעץ בקשר להכנת תקני כח המוט וציוד אלחוטי לקצין המבצעים והדרכה על מנת לאפשר לו להוציא דירקטיבות מתאימות להכנת תקנים אלה לקצין האפסגאות וקצין השלישות.

חפיקי קצין הקשר לתותחנות ומדגמות כבדות

1. מיעץ לקצין הקשר ולמטהו בכל הנוגע לקשר ביחידות תותחנים (כולל תותחני שדה, אנטי-טנק, א.א.), מדגמות כבדות.

2. משמש כקצין קשור בין קצין הקשר הראשי וקצין התותחנים הראשי.

3. מיעץ לקצין המבצעים והדרבה בכל הנוגע לאמון אנשי הקשר ביחידת תותחנים ומכאן בפניו את הדיקטטורות המוצאות על ידי קצין התותחנים הראשי בקשר להפעלת יחידות התותחנים השונות.

4. מיעץ לקצין האפסנאות בקשר להכנת חקני ציוד קשר עבור יחידות תותחנים השונות.

5. מיעץ לקצין השלישות בקשר להכנת חקני כח האדם ביחידות התותחנים השונות.

תפקידי קצין הקשר ליחידות שריון

1. מיעץ לקצין הקשר ולמטהו בכל הנוגע לקשר ביחידות שריון.
2. משמש כקצין קשר בין קצין הקשר הראשי ובין המטה המוציא את הדירקטיבות לצורך הפעלת כוחות השריון.
3. מיעץ לקצין המבצעים והדרכה בכל הנוגע לאמון אנשי הקשר ביחידות שריון ומביא בפניו את הדירקטיבות המוצאות על ידי קצין שריון הראשי בקשר להפעלת יחידות השריון השונות.
4. מיעץ לקצין האפסגאות בקשר להכנת תקני ציוד קשר עבור יחידות השריון השונות.
5. מיעץ לקצין השלישות בקשר להכנת תקני כח האדם ביחידות השריון השונות.